

Az év madara a gólyatöcs

Egy apró termetű fehér gólyához hasonlít, egyik népies nevét – a széki gólyát is innen kapta. Nyáron a hímek hátoldala fényes fekete, az alsó fele tiszta fehér színű. A fejtető és nyak hátsó része is fekete, a többi része fehér.

A tojó tollazata hasonló, de a fekete szín fakóbb. Tüszérően vékony csőre is fekete színű. Röptében keskeny, ék alakú fekete szárnyairól és hosszan kinyújtott piros lábairól már messziről, könnyen felismerhető.

Röpte rendszerint egyenes vonalú, nem túl gyors. Tavaszi nászrepülése során váratlan fordulatokkal, zuhanórepülésekkel és hirtelen magasba emelkedésekkel tarkított röptében gyönyörködhetünk. Járása rendkívül kecses, lépegetve a fejével biccentget.

Hazánkban, a legnagyobb számban a Duna–Tisza köze és a tiszai Alföld szikes tavain költ. Kisebb számban előfordul a Dunántúl néhány pontján is, így a Fertő-tó mellékén is.

Európai állományának nagyobb része hosszú távú vonuló, kivételt csak néhány, helyben telelő dél-európai populáció jelent. Tavasszal március végén, áprilisban érkezik vissza telelőterületeiről, majd igyekszik felkutatni az ideális fészkelőhelyeket. Száraz tavaszokon ezek száma jóval kevesebb, mint egy csapadékosabb időjárást követően.

A sekély vízborítású, kopár élőhelyeket kedveli. Melegigényes faj, a költéshez viszonylag későn, általában április végén, májusban kezd. Rendszerint magányosan fészkel, de olykor laza telepeket alkot. Fészket többnyire a víz közelében zombékokra építi, úgy, hogy azt víz vegye körbe. Szárazabb területeken a talajba kapar kis fészkegödröt, amelyet növényi szálakkal bélel ki. A lerakott tojások száma 3-5 között változik, a leggyakrabban 4. A tojások olajzöld vagy hamuszürke alapon, vörhenyesbarnán mintázottak.

A szülők fészkealjukat erőteljesen védelmezik, ennek ellenére gyakran esik szárnyas és szőrmés ragadozók prédájává. Különösen a varjúfélék okoznak nagy károkat. A fészkealj pusztulása esetén két héten belül új fészkealjat készít. A tojó a kotlást az utolsó tojás lerakása

A gulipánfélék családjába tartozó gólyatöcs igazi világpolgár. Öt alfaja szinte egész Földünket benépesíti, az egyetlen kivételt az Antarktisz jelenti. Galamb termetű, amelyet fekete-fehér színű tollazata és hihetetlenül hosszú, piros lábai miatt semmilyen más parti madárral nem lehet összetéveszteni.

után kezdi meg, de a szülők felváltva kotlanak. A fiókák 25-26 nap múlva kelnek ki. Az egy napon kikelő fiókák felszáradásuk után szüleik vezetésével elhagyják a fészket, és a part menti növényzet takarásában igyekeznek megbújni. A kis fiókák homokszínű pihetollazatát rendszertelenül elhelyezkedő fekete foltok tarkítják. Gyorsan fejlődnek, négyhetes korukra már röpképesé válnak, de a család még hosszabb ideig együtt marad.

Tápláléka elsősorban apró rovarokból, rákokból és egyéb gerinctelen állatokból áll. Olykor ebihalakat, apró halakat és halikrát is fogyaszthat. Zsákmányát többnyire a víz és az iszap felszínéről csipegeti össze. Hosszú lábaival a mélyebb, hasig érő vízben lépegetve táplálkozik. Ritkán előfordul, hogy a vízben úszva szegeti össze a rovarokat.

Őszi elvonulása már augusztusban megkezdődik, egyedeinek nagy többsége legkésőbb szeptember elején elhagyja hazánkat. A telet az európai költő állomány Nyugat-Afrika tengerpartjain, illetve elsősorban Afrikának a Szahel-övezettől a Vörös-tengerig terjedő vizes élőhelyein tölti.

A szakemberek szerint európai állománya stabil, ugyanakkor a hazai állomány rendkívül sérülékeny, ezért is került fokozottan védett kategóriába. A Kárpát-medencében, ezen belül hazánk mai területén költő állománya meglehetősen kicsi, többnyire 200-400 pár között változik, amely a speciális fészkelőhelyek kis kiterjedésével magyarázható. Hazai állománya rendkívül ingadozó, számuk az adott év tavaszának csapadékmennyiségétől függ. Rendkívül csapadékos, kedvező tavaszokon a költő párok száma megnőhet. Legutóbb 2000-ben volt ilyen kiemelkedő év, amikor közel 1000 pár költését figyelték meg a kutatók.

Hazánkban korábbi természetes élőhelyei, a szikes tavak és mocsarak jelentős számban eltűntek, kiszáradtak. A még megmaradt sekély szikes tavak, part menti vizes területek veszélyben vannak. Ezt a problémát csak fokozza a klímaváltozás, az ezzel járó egyre gyakoribb száraz tavaszok.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület az év madarán keresztül szeretné felhívni a figyelmet, hogy a parti madarak költő- és élőhelyei veszélyben vannak, megőrzésük sok esetben csak aktív beavatkozásokkal lehetséges. Szerencsére, az év madara a természetes élőhelyeinek csökkenésével új, mesterséges élőhelyeken telepszik meg. Rendszeresen költ rizstelepeken, megfelelő vízmélységű halastavakon, szennyvízülepítő tavakon és trágyaszikkasztókon is.

Napjainkban a hazai állomány jelentős része már ezeken az élőhelyeken költ. Ezzel megnőtt az esélye a hazai populáció hosszabb távú fennmaradásának. Hajdani élőhelyeinek helyreállításával és a vizes élőhelyek megfelelő kezelésével állománya stabilabb lehetne.

Andrési Pál

okl. erdőmérnök

Fotó: **Molnár Gyula**